EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 31.5.2023
COM(2023) 277 final

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Letno poročilo o dejavnostih Evropske unije na področju raziskav in tehnološkega razvoja ter spremljanju programov Obzorje Evropa in Obzorje 2020 v letu 2022

1. OZADJE

To poročilo vsebuje neizčrpen pregled ključnih raziskovalnih in inovacijskih dejavnosti EU v letu 2022 ter spremljanja programov Obzorje Evropa, Obzorje 2020 in programa Euratoma.

Pripravljeno je bilo v skladu s členom 190 Pogodbe o delovanju Evropske unije in členom 7 Pogodbe Euratom v povezavi s členom 50 okvirnega programa za raziskave in inovacije Obzorje Evropa ter členom 12 Uredbe Sveta (Euratom) 2021/765 o vzpostavitvi Programa za raziskave in usposabljanje Evropske skupnosti za atomsko energijo.

2. POLITIČNO OZADJE IN NAPREDEK NA PODROČJU POLITIKE

Ruska vojna proti Ukrajini je leta 2022 zaznamovala zgodovinski prelom, pri čemer je kršila mednarodno pravo ter ogrozila evropsko in svetovno varnost. S tem je Rusija kršila tudi temeljne vrednote in načela mednarodnega sodelovanja na področju raziskav in inovacij, kot je določeno v sporočilu o globalnem pristopu k raziskavam in inovacijam.

Vojna ima velike posledice za EU ter njeno področje raziskav in inovacij, zlasti za znanstveno sodelovanje z Ukrajino in Rusijo, pa tudi za oskrbo z energijo, varne dobavne verige in migracije.

2.1 Ukrajina

Komisija je uvedla sankcije proti Rusiji na področju raziskav in inovacij[1]. Konkretno je:

- ustavila projekte sodelovanja na področju raziskav in inovacij, prekinila udeležbo ruskih javnih subjektov v programih EU za raziskave in inovacije ter zagotovila usklajeno izvajanje sankcij z usmerjanjem in spremljanjem;

- začela izvajati posebne ukrepe za podporo ukrajinski raziskovalni in znanstveni skupnosti, med drugim portal ERA4Ukraine, ki je bil vzpostavljen marca 2022 in je namenjen podpori ukrajinskim raziskovalcem, program ukrepov Marie Skłodowske-Curie za Ukrajino (MSCA4Ukraine), ki je bil uveden oktobra 2022 s proračunom v višini 25 milijonov EUR in je namenjen podpori razseljenim raziskovalcem iz Ukrajine, ter razpis v okviru Evropskega sveta za inovacije z 20 milijoni EUR za podporo ukrajinskim inovativnim podjetjem;

- maja 2022 objavila načrt REPowerEU, katerega cilj je zagotoviti neodvisnost Evrope od ruskih fosilnih goriv s pospešitvijo prehoda EU na čisto energijo;

- v okviru programa Euratoma s proračunom v višini 10 milijonov EUR objavila novo temo o varnosti alternativnega jedrskega goriva za reaktorje VVER, da bi zagotovila nadaljnje delovanje teh reaktorjev, ki so bili zgrajeni v Sovjetski zvezi.

[1] Glej tudi Uredbo Sveta (EU) št. 833/2014

2.2 Zeleni in digitalni prehod

Zaradi ruske vojne proti Ukrajini in vse pogostejših ekstremnih pojavov, povezanih s podnebjem, je za EU še toliko bolj nujen prehod na pravično zeleno in digitalno družbo.

Komisija je v okviru načrta REPowerEU objavila sporočilo o strategiji EU za sončno energijo in opredelila, kako lahko raziskave in inovacije prispevajo k zagotavljanju tehnologij, kot so vetrna energija, toplotne črpalke, biometan in vodik, ter na splošno k zmanjšanju porabe materialov in možnosti recikliranja opreme za energijo iz obnovljivih virov. V sporočilu o digitalizaciji energetskih sistemov je bila poudarjena potreba po razširitvi dejavnosti na področju raziskav in inovacij.

V sedmem poročilu o stanju energetske unije (oktober 2022) je bila ugotovljena potreba po povečanju naložb v raziskave in inovacije, da bi ostale v ospredju raziskav na področju čiste energije.

V delovnem dokumentu služb Komisije o vlogi naložb EU v raziskave in inovacije pri uresničevanju strategije EU za vodik (januar 2022) so bili predstavljeni rezultati projektov na tem področju in poudarjena potreba po razvoju spretnosti in znanj na področju vodika.

V novem evropskem programu za inovacije, sprejetem julija 2022, je bilo poudarjeno, da so visokotehnološke inovacije nepogrešljive za doseganje ciljev zelenega in digitalnega prehoda.

Komisija je oktobra 2022 objavila strateški načrt za raziskave in inovacije za varne in trajnostne kemikalije in materiale, v katerem je deležnike in financerje raziskav pozvala, naj ga uporabijo kot smernice. Poleg tega je decembra 2022 predlagala vzpostavitev evropskega okvira za kemikalije in materiale, ki so „varni in trajnostni v zasnovi“, za dejavnosti raziskav in inovacij, s čimer bi se začela dvoletna faza preskušanja okvira.

Sveženj ukrepov za krožno gospodarstvo II (november 2022) temelji na rezultatih raziskovalnih in inovacijskih projektov EU v zvezi s krožnim gospodarstvom na področju plastike, trajnostno embalažo ter odstranjevanjem in shranjevanjem ogljika (trajnostni izdelki, tekstil, gradbeni materiali, embalaža, plastika).

V skupnem sporočilu o mednarodnem upravljanju oceanov (junij 2022) so bile opredeljene raziskave v podporo ukrepom za zaščito in trajnostno upravljanje oceanov, ki temeljijo na dokazih.

V sporočilu z naslovom Za močan in trajnosten sektor alg EU (november 2022) se spodbujajo nadaljnje raziskave o viru, ki se lahko zaradi manjšega ogljičnega in okoljskega odtisa uporabi za proizvodnjo hrane, farmacevtskih izdelkov, kozmetike, bioplastike in rastlinskih biostimulantov.

Svet je sprejel priporočilo o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost (junij 2022), v katerem se države članice zavezujejo k uvedbi celovitih svežnjev politik za zagotovitev pravičnega zelenega prehoda. Priporočil je, naj imajo raziskave in inovacije pomembno vlogo pri vzpostavitvi trdne baze znanja za oblikovanje politik.

Evropski parlament in Svet sta sprejela program politike Digitalno desetletje do leta 2030 (december 2022). Program politike določa digitalne cilje, ki jih EU želi doseči do leta 2030, ter mehanizem sodelovanja med Komisijo in državami članicami, ki zagotavlja tudi okvir za razvoj večdržavnih projektov, ki jih nobena država članica ne more razviti sama (npr. na področju skupne evropske podatkovne infrastrukture in storitev ter varne kvantne komunikacije).

Komisija je junija začela dialog z državami članicami o sodelovalnem oblaku za kulturno dediščino, da bi z digitalno infrastrukturo pomagala zaščititi evropsko kulturno bogastvo, in sicer na podlagi poročila strokovnjakov in posvetovanja z deležniki.

2.3 Gospodarstvo in industrija

Evropski akt o čipih je bil predlagan kot pomoč EU pri vzpostavitvi ekosistema polprevodnikov, zlasti s krepitvijo vodilnega položaja EU na področju raziskav in tehnologije, in izgradnji njenih zmogljivosti za inovacije na področju zasnove, proizvodnje in pakiranja naprednih čipov.

Ruska agresija v Ukrajini je izpostavila nujno potrebo po spodbujanju geografske neodvisnosti kritičnih vesoljskih tehnologij. Leta 2022 je Komisija predlagala Program Unije za varno povezljivost, ki bo vzpostavljen s tretjo satelitsko konstelacijo za varne telekomunikacije.

Povečala se je uporaba odporne in trajnostne „industrije 5.0“, ki je osredotočena na človeka. To je bilo potrjeno aprila 2022 na okrogli mizi na visoki ravni, ki so se je udeležili vodilni v industriji, in s prvo nagrado za industrijo prihodnosti, v okviru katerih so bili izpostavljeni raziskovalni in inovacijski projekti EU na področju „industrije 5.0“.

2.4 Varnost

V zadnjih letih se je okolje groženj precej razvilo. Obseg in oblika kibernetskih napadov se še naprej povečujeta, učinek vojne v Ukrajini pa je občutiti na področju notranje varnosti EU, kar je privedlo do povečanega tveganja dejavnosti organiziranega kriminala ter nedovoljene trgovine z ljudmi in nedovoljenega prometa s prepovedanimi drogami. Vse pogostejši ekstremni vremenski pojavi, kot so suša, vročinski valovi in požari v naravi, so v ospredje postavili potrebo po civilni zaščiti, družbeni odpornosti in zmogljivosti za odzivanje na krize, med drugim na kemične, biološke, radiološke, jedrske in eksplozivne nesreče ter naravne pojave.

Z raziskavami in inovacijami se je znatno prispevalo k obravnavanju hitro spreminjajočega se okolja groženj v zvezi z zaščito kritične infrastrukture čezmejnega pomena v EU. V priporočilu Sveta o usklajenem vseevropskem pristopu za krepitev odpornosti kritične infrastrukture so bile države članice pozvane, naj čim bolje izkoristijo rezultate projektov na področju raziskav in inovacij, zlasti za stresne teste in načrtovanje scenarijev.

Z direktivo o odpornosti kritičnih subjektov se krepi odpornost subjektov, ki zagotavljajo storitve, ki so bistvenega pomena za ohranjanje ključnih družbenih funkcij, saj bo njeno izvajanje podprto z raziskavami in inovacijami.

Vloga raziskav v okviru programa Obzorje Evropa pri zagotavljanju varnejše digitalne infrastrukture in krepitvi zmogljivosti za preprečevanje in blažitev kibernetskih napadov ter pri podpiranju kazenskega pregona z novimi tehnologijami (kot je umetna inteligenca) je bila poudarjena v petem poročilu o napredku pri izvajanju strategije EU za varnostno unijo.

Strokovna skupina Skupnosti za evropske raziskave in inovacije za varnost je začela z delom in vključuje štiri podskupine, od katerih je ena zadolžena za „krepitev raziskav in inovacij na področju varnosti“.

V delu, začetem v okviru evropskega mehanizma za pripravljenost in odzivanje na krize na področju prehranske varnosti, je bil poudarjen pomen raziskav in inovacij v procesu diverzifikacije proizvodnje.

2.5 Pandemija COVID-19

Čeprav je pandemija leta 2022 prešla v endemično fazo, so raziskovalne dejavnosti ostale pomembna prednostna naloga za boj proti bolezni in njenim posledicam.

Evropska podatkovna platforma za COVID-19 se je še naprej širila in trenutno vsebuje več kot 11 milijonov zapisov različnih vrst podatkov, med drugim več kot 6,4 milijona virusnih genomov, zabeleženih v 112 državah.

V sporočilu oCOVID-19 – nadaljnja pripravljenost in odzivanje na ravni EU:priprave na prihodnost (april 2022) je bila obravnavana potreba po razvoju naslednje generacije cepiv v okviru programa Obzorje Evropa.

2.6 Partnerstvo z državami članicami

Leta 2022 so bili odobreni vsi načrti za okrevanje in odpornost, razen madžarskega. Načrti temeljijo na raziskavah in inovacijah, vrednih 47,4 milijarde EUR. Na tej stopnji je bilo izpeljanih 98 od 608 zastavljenih ciljev, povezanih z raziskavami in inovacijami, 36 pa jih je že ocenjenih kot doseženih.

Pet držav članic je začelo okrepljen dialog, ki pomeni nov pristop za podporo državam članicam pri izvajanju skupnega programa politike na področju raziskav in inovacij.

Forum o evropskem raziskovalnem prostoru (ERA), ki združuje države članice, deležnike in pridružene države, je bil ustanovljen leta 2022 za usklajevanje izvajanja 20 ukrepov iz programa politike ERA. Ti vključujejo poklicne poti raziskovalcev, odprto znanost, ocenjevanje raziskav in infrastrukture. Svet je decembra 2022 sprejel priporočilo o vodilnih načelih za valorizacijo znanja, da bi povečal socialno-ekonomski učinek raziskav in inovacij.

Komisija je novembra 2022 objavila smernice o sinergijah med programom Obzorje Evropa in programi Evropskega sklada za regionalni razvoj, v katerih so opisane priložnosti za sinergije, ki so na voljo organom upravljanja programov.

2.7 Mednarodni vidiki

Strategija globalnega pristopa k raziskavam in inovacijam je bila tudi v letu 2022 temelj mednarodnega sodelovanja na področju raziskav in inovacij. Ta pristop vzpostavlja ravnovesje med odprtostjo in spodbujanjem vzajemnosti, ki temelji na temeljnih vrednotah in skupnih okvirnih pogojih. Evropski parlament je aprila 2022 to strategijo podprl z resolucijo.

Komisija je s pripravo inovacijskega programa Afriške unije in EU okrepila sodelovanje na področju raziskav in inovacij z Afriko. Dejavnosti sodelovanja z državami južnega Sredozemlja so se okrepile s sprejetjem ministrske izjave na prvi ministrski konferenci Unije za Sredozemlje o raziskavah in inovacijah (junij 2022).

Razprave o skupnem načrtu EU in Kitajske za sodelovanje na področju znanosti, tehnologije in inovacij so se nadaljevale počasi, saj Kitajska ni pripravljena sodelovati v inovacijskih dejavnostih. Skupna posvetovalna skupina EU-ZDA in Svet EU-ZDA za trgovino in tehnologijo sta skupaj z Združenimi državami Amerike dosegla dogovor o novih ukrepih.

Komisija je na podlagi možnosti na področju znanosti in politike podprla Medvladni panel za podnebne spremembe in Medvladno platformo o biotski raznovrstnosti in ekosistemskih storitvah.

Leta 2022 je Komisija opravila vrsto dialogov o trajnostnosti v kmetijstvu s Kanado, Združenimi državami Amerike ter Latinsko Ameriko in Karibi, da bi opredelila potrebe po raziskavah in inovacijah za reševanje skupnih izzivov, kot so emisije toplogrednih plinov iz živinoreje ali zdravje tal.

Junija 2022 se je začel izvajati projekt MSCAdvocacy za spodbujanje sodelovanja z 20 mednarodnimi partnerskimi državami in šestimi regijami.

2.8 Neposredni ukrepi, ki jih izvaja Skupno raziskovalno središče Komisije

Skupno raziskovalno središče (JRC) je zlasti kot odgovor na rusko vojno proti Ukrajini podprlo številne pobude Komisije z zagotavljanjem znanstvenih analiz, med drugim na področju oblikovanja cen energije, splošnih makroekonomskih razmer, kratkoročnih in dolgoročnih scenarijev za oskrbo z energijo ter tveganj, povezanih z rusko zasedbo jedrskih območij v Černobilu in Zaporožju. JRC je tudi analiziral dejavnike, ki ogrožajo prehransko varnost. Poleg tega je bilo poročilo o strateškem predvidevanju za leto 2022 osredotočeno na „tesno povezovanje zelenega in digitalnega prehoda v novih geopolitičnih razmerah“. Da bi pomagal doseči cilj zelenega dogovora EU, je JRC ustanovil opazovalnico modrega gospodarstva, platformo za razširjanje znanja, katere namen je spodbujanje trajnostnosti oceanov, morij in obalnih območij. Za pomoč pri izvajanju projektov novega evropskega Bauhausa je ustanovil laboratorij novega evropskega Bauhausa.

3. IZVAJANJE IN SPREMLJANJE PROGRAMOV OBZORJE EVROPA, OBZORJE 2020 IN PROGRAMA EURATOMA

3.1 Obzorje Evropa v letu 2022 – glavne točke in novosti

Komisija je maja 2022 sprejela spremembo „glavnega“ delovnega programa Obzorje Evropa za obdobje 2021–2022, s katero so bili v celoti uvedeni ukrepi za misije EU v letu 2022.

Na dnevih raziskav in inovacij 2022 je začela postopek za naslednji strateški načrt programa Obzorje Evropa za obdobje 2025–2027.

Decembra 2022 je sprejela „glavni“ delovni program Obzorje Evropa za obdobje 2023–2024, v okviru katerega je na voljo približno 13,5 milijarde EUR za raziskave in inovacije, da se pospeši pravičen zeleni in digitalni prehod, poveča energetska odpornost Evrope ter prispeva k trajnostnemu okrevanju po pandemiji COVID-19. V njem so navedeni tudi ukrepi za obravnavo geopolitičnih razmer s ciljno usmerjeno podporo Ukrajini.

Mednarodno sodelovanje in pridruževanje

Odstotek tem, s katerimi se spodbuja mednarodno sodelovanje, se je povečal s približno 20 % v delovnem programu za obdobje 2021–2022 na približno 22 % v delovnem programu za obdobje 2023–2024, ki se trenutno izvaja.

Člen 22(5) uredbe o programu Obzorje Evropa, ki omogoča omejitev sodelovanja, da se zaščitijo strateška sredstva, interesi, avtonomija ali varnost EU na nekaterih občutljivih področjih, se je uporabil za 49 tem v okviru delovnega programa Obzorje Evropa za obdobje 2021–2022, za katere je bilo namenjenih približno 4 % proračuna navedenega delovnega programa (približno 2 % skupnega operativnega proračuna programa Obzorje Evropa za obdobje 2021–2022).

Merilo za upravičenost, na podlagi katerega morajo imeti vsi javni organi, raziskovalne organizacije in visokošolski organi v državah članicah in pridruženih državah vzpostavljen načrt za enakost spolov, da bi bili upravičeni do financiranja, je začelo veljati leta 2022.

Do konca leta 2022 se je programu Obzorje Evropa pridružilo 16 tretjih držav. Pogajanja z Novo Zelandijo so se zaključila in začela so se pogajanja s Kanado. Obe državi se bosta predvidoma pridružili leta 2023. Začeli so se pripravljalni pogovori z Japonsko in Južno Korejo.

3.2 Podatki o spremljanju programa Obzorje Evropa

Razpisi za zbiranje predlogov in teme

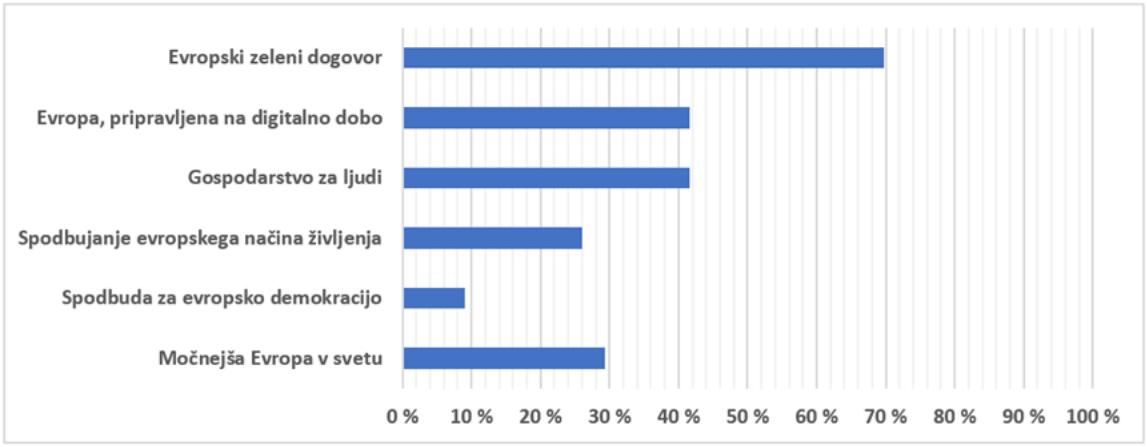
Vir: podatki iz sistema Call Passport System (CPS) z dne 19. januarja 2023

Leta 2022 je bilo v okviru glavnega delovnega programa Obzorje Evropa za obdobje 2021–2022 objavljenih 44 novih razpisov za zbiranje predlogov, ki skupaj zajemajo 202 temi. Skupno je bilo v 160 razpisih za zbiranje predlogov v okviru delovnega programa za obdobje 2021–2022, s proračunom v višini približno 16 milijard EUR, objavljenih 874 tem in dodatnih 195 ukrepov.

Poleg tega je Evropski raziskovalni svet (ERC) v svojem delovnem programu za leto 2022 objavil sedem razpisov za zbiranje predlogov v okviru stebra „Odlična znanost“, s skupnim proračunom v višini 2 427 milijonov EUR.

Evropski svet za inovacije je objavil štiri razpise za zbiranje predlogov za tri ključne instrumente (dva razpisa za iskalce ter po enega za prehod in pospeševalce z več presečnimi datumi) in 13 drugih ukrepov, s skupnim proračunom v višini 1 711,4 milijona EUR[2].

Teme, ki so se začele izvajati v okviru glavnega delovnega programa Obzorje Evropa, so bile zasnovane za privabljanje projektov, ki bodo pomagali doseči splošne politične prednostne naloge Komisije za obdobje 2019–2024. Natančnejši prispevek k posamezni prednostni nalogi na področju politik bo znan, ko bodo upravičenci poročali o rezultatih projektov.

Slika 1: Odstotek tem glavnega delovnega programa Obzorje Evropa za obdobje 2021–2022, ki obravnavajo prednostne naloge Komisije.

Raziskave in inovacije imajo osrednjo vlogo pri pospeševanju zelenega prehoda. Doslej je bilo za obravnavo podnebnih sprememb dodeljenih 34 %, za obravnavo biotske raznovrstnosti pa 7,3 % sredstev iz programa Obzorje Evropa[3].

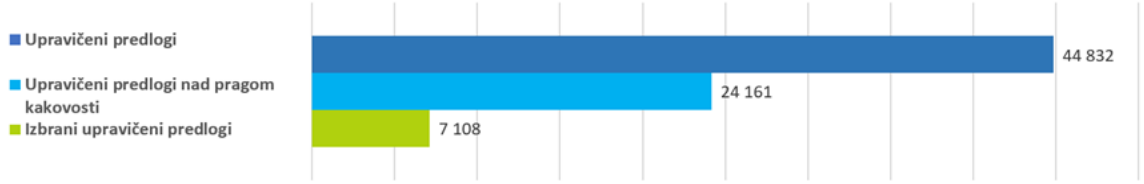
[2] Proračun Evropskega sveta za inovacije, načrtovan v delovnem programu Evropskega sveta za inovacije za leto 2022.

[3] Vir: predhodni podatki Komisije za leti 2021 in 2022.

Predloženi predlogi in stopnje uspešnosti

Vir: zamrznjeni podatki podatkovnega portala programa Obzorje z dne 30. decembra 2022

V okviru razpisov, ki so bili zaključeni in v celoti ocenjeni do konca leta 2022, je bilo skupno predloženih **44 832 upravičenih predlogov**. Po ocenah zunanjih strokovnjakov jih je bilo 54 % visokokakovostnih, saj so dosegli prag najmanjšega števila točk. Za financiranje je bilo izbranih 7 108 predlogov, za katere je bilo skupno zaprošenih 20,5 milijarde EUR.

Slika 2: Upravičeni in izbrani predlogi

Doslej je bila stopnja uspešnosti predlogov[4] pri programu Obzorje Evropa (15,9 %) višja kot pri programu Obzorje 2020 (11,9 %). Sredstev še vedno ne prejema 71 % visokokakovostnih predlogov, 10,6 % pa jih verjetno še bo, saj so bili uvrščeni na rezervni seznam. Za financiranje vseh visokokakovostnih predlogov bi bil potreben dodaten znesek v višini približno 34,4 milijarde EUR.

Odobrena nepovratna sredstva

Vir: podatkovni portal programa Obzorje z dne 30. decembra 2022

Po oceni predlogov je bilo na podlagi **5 509 podpisanih sporazumov o nepovratnih sredstvih** že dodeljenih **16,3 milijarde EUR**. Vendar je veliko nepovratnih sredstev še v pripravi, saj je bilo za financiranje izbranih 7 108 predlogov.

Povprečna vrednost nepovratnih sredstev je 3 milijone EUR, kar je več od povprečja v okviru programa Obzorje 2020 (2,3 milijona EUR[5]). Povprečna vrednost sredstev EU, dodeljenih kot nepovratna sredstva za enega upravičenca (43 % nepovratnih sredstev), znaša približno 1,3 milijona EUR, povprečna vrednost sredstev EU, dodeljenih kot nepovratna sredstva za sodelovanje, pa približno 4,2 milijona EUR (57 % nepovratnih sredstev). Nepovratna sredstva za sodelovanje v povprečju vključujejo 12 udeležencev.

[4] Stopnja uspešnosti predlogov je odstotek upravičenih predlogov, izbranih med vsemi upravičenimi predlogi.

[5]Povprečna vrednost nepovratnih sredstev za program Obzorje 2020 brez nepovratnih sredstev nižje vrednosti v višini 50 000 EUR za 4 234 predlogov v okviru prve faze instrumenta za MSP, ki bi izkrivila skupni znesek. Če se ta sredstva upoštevajo, se povprečna vrednost nepovratnih sredstev zmanjša na 1,9 milijona EUR.

Programski del	Upravičeni predlogi	Izbrani predlogi	Stopnja uspešnosti predlogov (% upravičenih)	Prispevek EU, zaprošen v izbranih predlogih (v milijonih EUR)	Podpisani sporazumi o nepovratnih sredstvih	Prispevek EU v podpisanih sporazumih o nepovratnih sredstvih (v milijonih EUR)	Povprečna vrednost nepovratnih sredstev (v milijonih EUR)
Steber I – Odlična znanost							
Evropski raziskovalni svet	14 814	1 769	11,9 %	2 906	1 398	2 271	1,6
Ukrepi Marie Skłodowske-Curie	16 672	2 692	16,1 %	1 093	1 532	859	0,6
Raziskovalne infrastrukture	139	74	53,2 %	512	73	506	6,9
Steber II – Globalni izzivi in evropska industrijska konkurenčnost							
1. sklop	1 307	288	22,0 %	2 291	187	1 575	8,4
2. sklop	1 120	144	12,9 %	444	139	405	2,9
3. sklop	313	51	16,3 %	229	54	229	4,2
4. sklop	2 736	564	20,6 %	3 606	556	3 290	5,9
5. sklop	2 121	511	24,1 %	4 434	427	3 506	8,2
6. sklop	1 492	388	26,0 %	2 341	308	1 766	5,7
Steber III – Inovativna Evropa							
Evropski svet za inovacije*	2 549	225	8,8 %	691	465	1 171	2,5
Evropski inovacijski ekosistemi	569	93	16,3 %	105	91	103	1,1
Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo	20	17	85,0 %	1 103	podatek ni na voljo	podatek ni na voljo	
Širitev sodelovanja in krepitev evropskega raziskovalnega prostora							
Širitev sodelovanja in razširjanje odličnosti	831	241	29,0 %	666	230	488	2,1
Reforma in izboljšanje evropskega sistema raziskav in inovacij	149	51	34,2 %	125	49	110	2,2
Skupaj za program Obzorje Evropa	**44 832**	**7 108**	**15,9 %**	**20 546**	**5 509**	**16 279**	**3,0**

** Podatki o predlogih pospeševalnika Evropskega sveta za inovacije na dan te analize niso bili na voljo.*

Preglednica 1: Predlogi in nepovratna sredstva po delih programa

Vložniki in udeleženci

Vir: podatkovni portal programa Obzorje z dne 30. decembra 2022

Države članice predstavljajo 81,8 % upravičenih vlog, od teh so jih 18,8 % vložile organizacije s sedežem v državah širitve.

Pridružene države so vložile 5,7 % vseh vlog, tretje države pa 12,5 % vlog, od teh so več kot 50 % vložile organizacije s sedežem v Združenem kraljestvu[6].

Skupina držav	Vloge v sklopu upravičenih predlogov	% skupnega števila vlog	Stopnja uspešnosti vloge	Udeležba v odpisanih sporazumih o nepovratnih sredstvih	% vseh udeležb	Prispevek EU v podpisanih sporazumih o nepovratnih sredstvih (v milijonih EUR)	% skupnega prispevka EU v podpisanih sporazumih o nepovratnih sredstvih
Države članice	167 859	81,8 %	21,9 %	32 954	84,3 %	14 989	92,1 %
Države širitve	*38 583*	*18,8 %*	*19,9 %*	*6 876*	*17,6 %*	*2 221*	*13,6 %*
Druge države članice	*129 276*	*63,0 %*	*22,6 %*	*26 078*	*66,7 %*	*12 768*	*78,4 %*
Pridružene države	11 794	5,7 %	19,6 %	2 090	5,3 %	1 091	6,7 %
Nepridružene tretje države	25 471	12,5 %	21,2 %	4 035	10,3 %	200	1,2 %
SKUPAJ	**205 124**	**100 %**	**21,7 %**	**39 079**	**100 %**	**16 279**	**100 %**

Preglednica 2: Izvor vlagateljev

V prvih odobrenih projektih je sodelovalo več kot **39 000 udeležencev** iz 142 različnih držav, od teh je bilo **19 % malih in srednjih podjetij** in 15,7 % udeležencev iz tretjih držav. Največji delež udeležencev predstavljajo visokošolske institucije (32,7 %), subjekti zasebnega sektorja (30,7 %) in raziskovalne organizacije (22,6 %). V skladu s predhodno analizo je 35,6 % udeležencev novih vlagateljev.

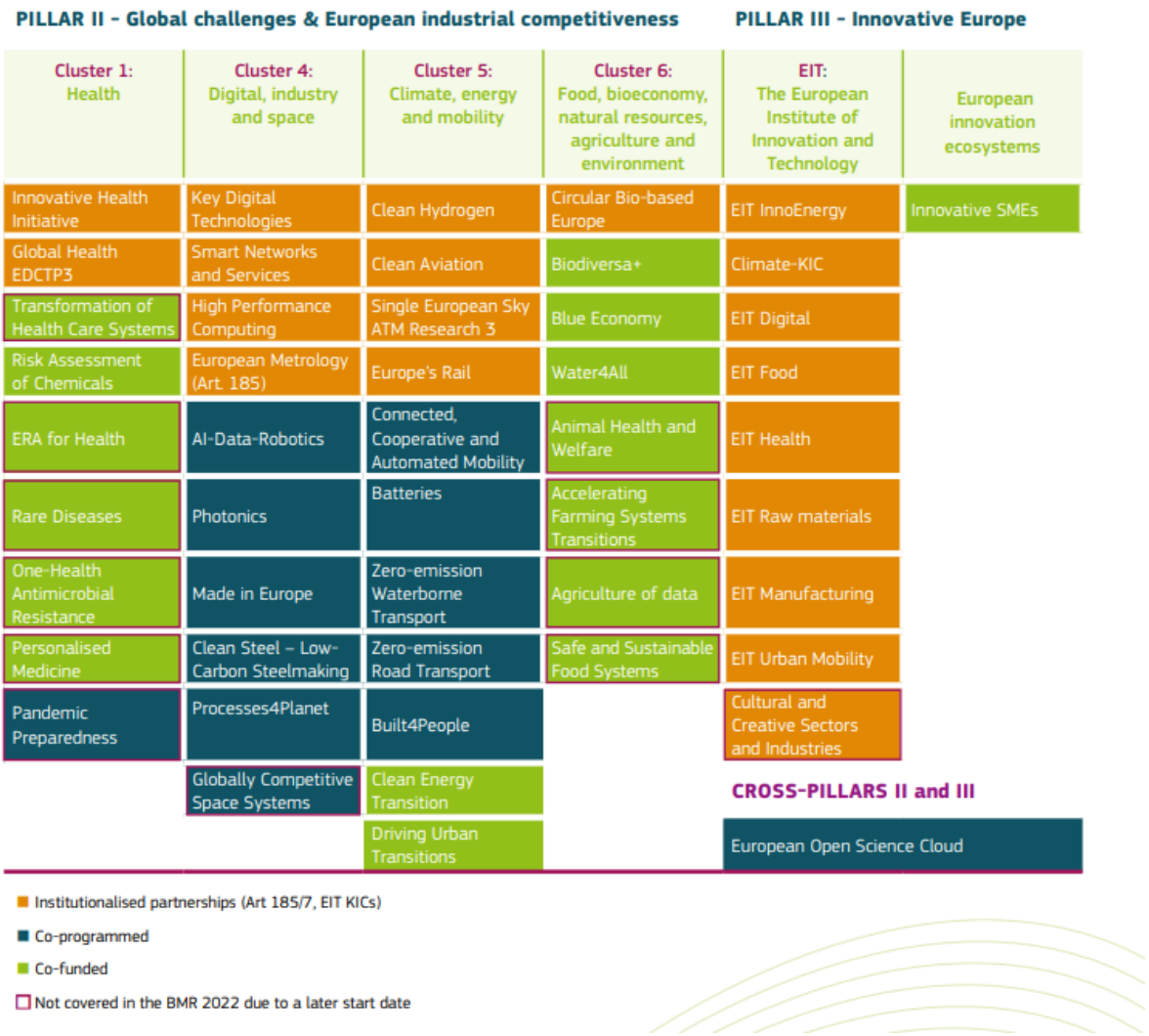
Na splošno je bilo državam širitve na podlagi podpisanih sporazumov o nepovratnih sredstvih dodeljenih 2,2 milijarde EUR (13,6 %) sredstev iz programa Obzorje Evropa. Druge države članice so prejele 12,8 milijarde EUR, pridružene države več kot 1 milijardo EUR, nepridružene tretje države pa 200 milijonov EUR. Malim in srednjim podjetjem je bilo dodeljenih 18 % celotnega proračuna (2,86 milijarde EUR).

[6] Od brexita dalje Združeno kraljestvo ni več država članica, temveč tretja država, za katere subjekte veljajo prehodne ureditve.

Poudarek na evropskih partnerstvih

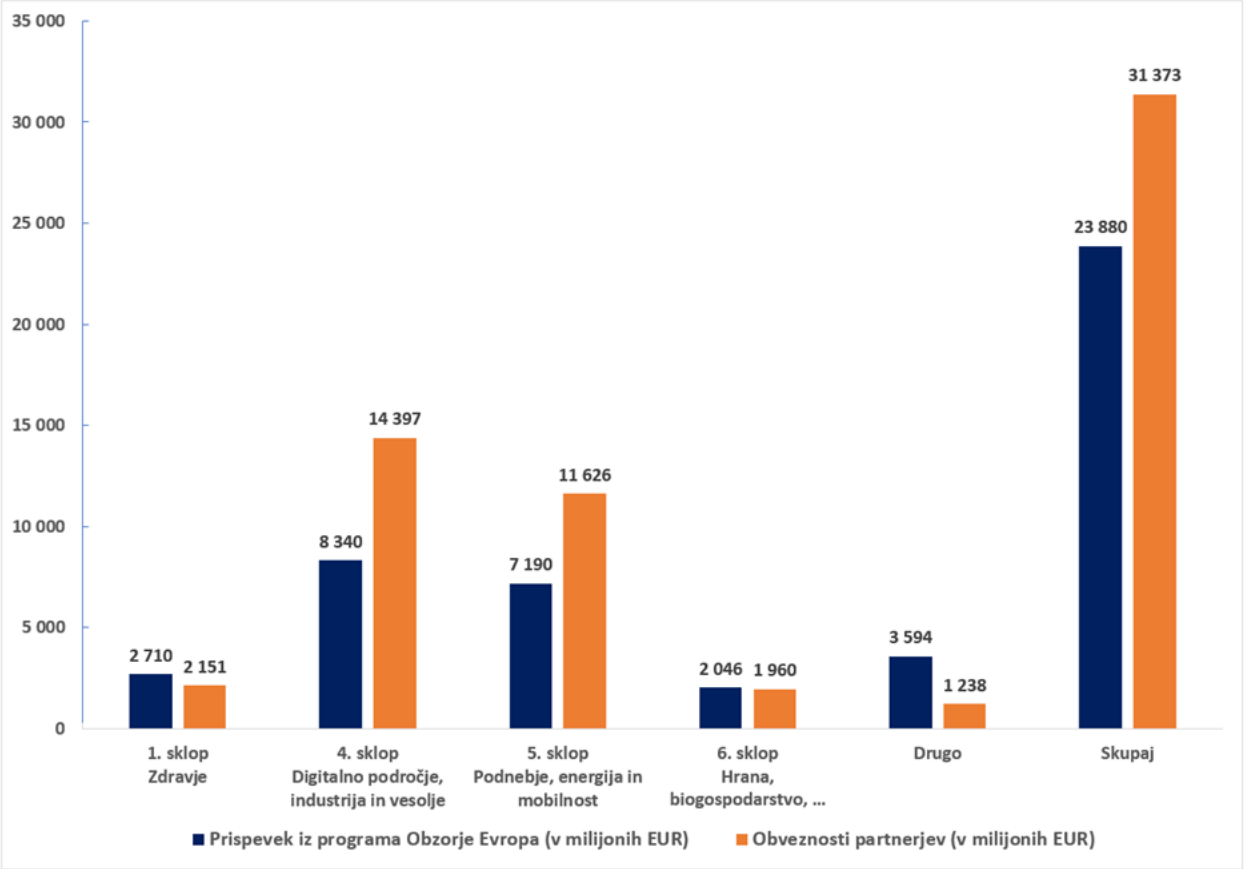
Vir: poročilo o uspešnosti evropskih partnerstev

V okviru prvega strateškega načrta za obdobje 2021–2024 je bilo opredeljenih 49 partnerstev, od katerih jih je bilo 37 vzpostavljenih do maja 2022.

Slika 3: Evropska partnerstva

Partnerstva se bodo financirala z ocenjenimi obveznostmi v višini 31,4 milijarde EUR za partnerje, ki niso iz EU (9 milijard EUR od držav članic in pridruženih držav ter 22,4 milijarde EUR iz industrije) in ocenjeno obveznostjo v višini 23,8 milijarde EUR iz programa Obzorje Evropa. To predstavlja 37,7 % proračuna stebra II v okviru programa Obzorje Evropa in je razdeljeno, kot je prikazano v diagramu:

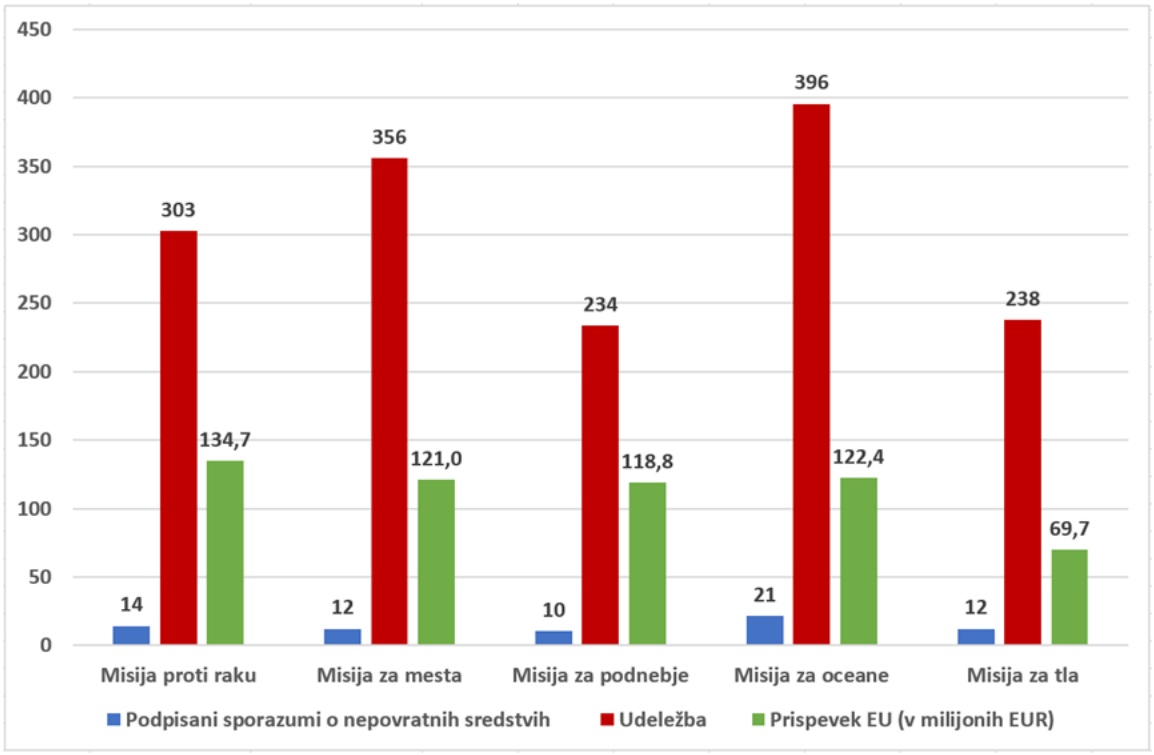
Slika 4: Proračunske obveznosti po skupinah dejavnosti

Poudarek na misijah EU

Vir: podatkovni portal programa Obzorje z dne 30. decembra 2022

Do konca leta 2022 je bilo objavljenih, zaključenih in v celoti ocenjenih 25 razpisov za misije programa Obzorje Evropa. V tem okviru je bilo vloženih 8 167 upravičenih predlogov za raziskave in inovacije, od katerih jih je bilo 137 izbranih za financiranje v skupnem znesku 1 046 milijonov EUR zaprošenih sredstev EU.

Podpisanih je bilo 71 sporazumov o nepovratnih sredstvih za 1 525 udeležencev, v skupnem znesku 567 milijonov EUR, razdeljenih[7] med pet misij, kot je prikazano v diagramu:

Slika 5: Podpisani sporazumi o nepovratnih sredstvih, sodelovanje in prispevek EU na misijo

Poudarek na Evropskem inštitutu za inovacije in tehnologijo (EIT)

V obdobju 2021–2022[8]:

- je na Evropskem inštitutu za inovacije in tehnologijo (EIT) v okviru podiplomskega in doktorskega programa magistrski in doktorski naziv pridobilo 2 320 ljudi;
- študenti, vpisani v programe EIT, so ustanovili 76 zagonskih podjetij, na podlagi inovacijskih projektov EIT pa so bila ustanovljena 203 zagonska podjetja;
- 2 425 zagonskih podjetij je prejelo podporo Skupnosti znanja in inovacij v okviru EIT;
- Skupnosti znanja in inovacij v okviru EIT so na trg dale 607 inovativnih proizvodov ali storitev.

[7] Zneski za horizontalne ali skupne projekte med misijami so enakomerno porazdeljeni med misije, h katerim prispevajo navedeni projekti, zato zneski za projekte niso zaokroženi.

[8] Ciljni dosežki

3.3 Poglobljena analiza: Poročila o spremljanju programa Obzorje Evropa in druge študije

Novinci v programih EU za raziskave in inovacije

V novem poročilu o spremljanju so obravnavani novinci v programih EU za raziskave in inovacije. V skladu s poročilom, ki pretežno temelji na pregledu preteklega sodelovanja v programu Obzorje 2020, 69,2 % uspešnih vlagateljev ni sodelovalo v prejšnjem sedmem okvirnem programu. Novinci so prejeli 12,9 milijarde EUR, od tega je bila približno polovica namenjena malim in srednjim podjetjem (6,1 milijarde EUR). Enako kažejo tudi prvi podatki o novincih v programu Obzorje Evropa.

Najnovejše informacije o ocenjevalnih študijah

V okviru naknadne ocene programa Obzorje 2020 poteka vrsta ocenjevalnih študij, hkrati pa se pripravlja podlaga za vmesno oceno programa Obzorje Evropa. Komisija je leta 2022 objavila ocenjevalno študijo pilotnega projekta Evropskega sveta za inovacije (EIC) in začela največje javno posvetovanje o preteklih, sedanjih in prihodnjih evropskih programih za raziskave in inovacije za obdobje 2014–2027.

3.4 Obzorje 2020

V okviru programa Obzorje 2020 je bilo skupno podpisanih 35 426 sporazumov o nepovratnih sredstvih, pri čemer so skupna dodeljena proračunska sredstva znašala 68,32 milijarde EUR. Največji delež so prejeli projekti v okviru stebra „Družbeni izzivi“ (38,6 %), sledila pa sta mu stebra „Odlična znanost“ (36,6 %) in „Vodilni položaj v industriji“ (20,2 %).

Sredstva programa Obzorje 2020 je prejelo skupaj 41 575 različnih organizacij. Visokošolske ustanove so prejele 39,5 % sredstev (26,9 milijarde EUR), sledili pa so jim subjekti v zasebnem sektorju (28,2 % oziroma 19,3 milijarde EUR) in raziskovalne organizacije (25 % oziroma 17 milijard EUR).

Do konca leta 2022 je še vedno potekalo 41 % projektov, financiranih iz programa Obzorje 2020. V okviru projektov je bilo objavljenih več kot 197 000 strokovno pregledanih publikacij, predloženih pa približno 3 200 patentnih prijav in izdanih 2 300 patentov.

3.5 Razširjanje in izkoriščanje rezultatov

V okviru več dejavnosti, ki so se odvijale na dnevih raziskav in inovacij septembra 2022, se je spodbujalo razširjanje rezultatov programa Obzorje Evropa.

Z ustreznimi orodji za razširjanje – platforma za rezultate programa Obzorje, spodbujanje rezultatov programa Obzorje, CORDIS, podatkovni portal programa Obzorje, evropska pobuda za podatke za politiko na področju raziskav in inovacij, inovacijski radar EU in orodje za evidentiranje sinergij med programoma Obzorje 2020 in Interreg – so se še naprej zagotavljali uporabni rezultati iz okvirnih programov ter veliko podatkov o inovativnih rezultatih financiranja raziskav in inovacij s strani EU in posameznih držav.

Komisija je v okviru strategije programa Obzorje Evropa za razširjanje in izkoriščanje rezultatov izvedla akcijski načrt za obdobje 2021–2022. Poudarek je na zagotavljanju notranjih smernic, podpornih storitev za upravičence, izboljšanju mreženja in sinergij ter evidentiranju in vrednotenju rezultatov.

Leta 2022 se je začel izvajati program Obzorje za spodbujanje standardizacije, imenovan „Standardisation Booster“, da bi se spodbudil dialog o evropski standardizaciji med projekti programa Obzorje Evropa in ustreznimi organizacijami za razvoj standardov ter povečal evropski učinek na mednarodno standardizacijo.

V nadaljevanju je navedenih nekaj primerov dejavnosti za spodbujanje razširjanja in uporabe rezultatov iz okvirnih programov na tematskih področjih:

- Komisija je podelila nagrado za inovacije na področju varnosti za leto 2022, s katero so bili nagrajeni odlični primeri uporabe raziskav na področju varnosti;

- sedanje in zaključene projekte spodbuja novoustanovljena skupnost za evropske raziskave in inovacije za varnost;

- v okviru evropskega partnerstva za inovacije na področju kmetijske produktivnosti in trajnosti (EIP-AGRI) se upravičence do sredstev na podlagi kmetijske politike spodbuja k uporabi rezultatov raziskav in inovacij ter zagotavlja, da mreža doseže kmete, gozdarje in podeželske akterje;

- s pobudo Blue Invest sta se zagotovila pomoč in dostop do naložb za pomorska zagonska podjetja ter mala in srednja podjetja, od katerih so številna razvila storitve in proizvode v prejšnjih okvirnih programih;

- služba CORDIS je razširjala rezultate raziskovalnih in inovacijskih projektov, ki jih je financirala EU, jim dodelila stalne identifikatorje in jih razvrstila glede na njihova znanstvena področja.

3.6 Izvajanje in spremljanje programa Euratoma za obdobje 2021–2025

a) Neposredni jedrski ukrepi, ki jih izvaja JRC

JRC je v okviru programa Euratoma izvedlo neposredne ukrepe, pri čemer je razpoložljiva sredstva dodelilo na podlagi naslednje predvidene razčlenitve[9]:

- 20 % za varnost jedrskih reaktorjev in goriv,

- 10 % za ravnanje z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim gorivom,

- 32 % za jedrske nadzorne ukrepe in varnost,

- 10 % za referenčna gradiva in podatke v zvezi z jedrsko energijo,

- 9 % za neenergetske načine uporabe in varstvo pred sevanjem,

- 11 % za cilj programa Euratoma, da se ohranijo kompetence v EU,

- 8 % za neposredno podporo politikam EU.

JRC je zunanjim uporabnikom omogočilo dostop do svojih zmogljivosti; z razpisom, objavljenim leta 2022, se ukrajinske znanstvenike spodbuja k sodelovanju.

JRC je sodelovalo pri 18 odobrenih projektih (v zvezi z varnostjo jedrskih sistemov) iz zadnjega razpisa za posredne ukrepe programa Euratoma.

[9] Vir: Izjava o poslanstvu in delovni program JRC

b) Posredni ukrepi programa Euratoma za raziskave in usposabljanje (nepovratna sredstva)

Komisija je leta 2022 nepovratna sredstva dodelila 28 upravičencem, in sicer v skupnem znesku 117 milijonov EUR za raziskovalne projekte na področju jedrske varnosti, varstva pred sevanjem in neenergetskih uporab jedrskih tehnologij. Komisarka Marija Gabriel je marca 2022 sklicala drugo okroglo mizo o jedrski energiji na visoki ravni, na kateri so razpravljali o prihodnosti raziskav na področju majhnih modularnih reaktorjev in uporabe jedrske tehnologije v medicini.

4. OBETI ZA LETO 2023

Leta 2023 bo pripravljen naslednji strateški načrt programa Obzorje Evropa za obdobje 2025–2027. Njegovo sprejetje je predvideno v prvem četrtletju leta 2024. V njem so določene prednostne naloge na področju raziskav in inovacij za drugo obdobje programa Obzorje Evropa.

Komisija bo še naprej podpirala izvajanje načrta REPowerEU in pospešila prizadevanja za doseganje ciljev evropskega zelenega dogovora z ukrepi EU na področju raziskav in inovacij.

Komisija bo izvajala dejavnosti komuniciranja v zvezi s programom Obzorje Evropa, na primer s:

- spodbujanjem razširjanja rezultatov javnega posvetovanja in priprave strateškega načrta za obdobje 2025–2027;
- spodbujanjem misij in partnerstev EU;
- sodelovanjem državljanov v pobudah na področju komuniciranja, kot je 34. natečaj EU za mlade znanstvenike (septembra 2023 v Bruslju);
- začetkom javne razprave o prihodnosti raziskav in inovacij v Evropi na dnevih raziskav in inovacij, ki bodo potekali konec oktobra 2023.